



ORTADOĞU GÜNDEMİ

7-13 Mart 2022

2022

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres, 11 yılı geride bırakan Suriye iç savaşı için siyasi çözüm çağrısı yaptı. Guterres, “Suriye halkını yüzüstü bırakamayız. Savaş durmalı, uluslararası insani hukuka saygı gösterilmeli. Tüm taraflara BM’nin kolaylaştırıcılığına siyasi sürece dönme çağrısı yapıyorum” şeklinde açıklamalarda bulundu.¹

Suriye’de devam eden iç savaşa siyasi çözüm bulma maksadıyla düzenlenen Cenevre müzakerelerinin yedinci turunun 21 Mart tarihinde yapılacağı bildirildi. BM Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen’in ofisinin yaptığı açıklamada, yedinci tur görüşmelerinin 5 gün süreceği ve müzakerelerin kapalı kapılar ardında yapılacağı belirtildi.²

Amerikan Wall Street Journal (WSJ) gazetesi, adı açıklanmayan üst düzey bazı Amerikalı yetkililere dayandığı haberinde, başta Kiev olmak üzere Ukrayna’da şehir savaşlarının yaşanması ihtimalinin artması üzerine Rusya’nın Suriye’den yabancı savaşçı götürmek üzere çalışmalara başladığını ileri sürdü. Haberde, Rusya’nın Suriye’de şehir savaşlarında tecrübeli olan yabancı savaşçıları özellikle Kiev odaklı olarak topladığı ve bu kişilere belirli bir maaş ile sınırlı süreyle sözleşme önerdiği ifade edildi.³

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü ABD’nin Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad rejimine ve rejimin kontrolü altındaki bölgelere uygulanan yaptırımlar konusunda taviz vermemekte kararlı olduğunu bir kez daha teyit etti. Bakanlık sözcüsü ayrıca, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) 2254 sayılı kararıyla onaylanan siyasi süreçte ilerleme kaydedilmesi gerektiğini vurguladı.⁴

Arap Birliği Genel Sekreteri Ahmed Ebu Gayt, Arap Birliğinin bakanlar düzeyindeki 157. oturumunun ardından düzenlediği basın toplantısında, bir dahaki Arap Birliği zirvesinin 1-2 Kasım tarihlerinde Cezayir’de gerçekleştirileceğini duyurdu. Ebu Gayt, oturumda Suriye’nin Arap Birliğine dönüşünün tartışılmadığını, bu meselenin Arap ülkeleri arasında yapılacak ikili görüşmeler sırasında değerlendirileceğini söyledi.⁵

• Suriye Rejimi

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), Suriye’nin merkezinde bulunan bir bölgede IŞİD’in rejim askerlerini taşıyan bir otobüse saldırı düzenlediğini açıkladı. SOHR, Humus’un doğu-

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-genel-sekreterinden-11-yili-geride-birakan-suriye-savasi-icin-siyasi-cozum-cagrisi/2531330>
2 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/new-round-of-talks-on-constitution-for-syria-to-begin-on-march-21-in-geneva/2531737>
3 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/wsj-rusya-ukrayna-icin-sehir-savaslarinda-tecrubeli-suriyeli-yabanci-savascilar-topluyor/2526012>
4 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529016/abd-dis-isleri-bakanligi-sözcüsü-şarkul-avsat'-konuştu-esed-rejimine-uygulanan>
5 <https://syrianobserver.com/news/74072/algeria-to-host-arab-league-summit-in-november-syria-return-uncertain.html>

sunda bulunan Palmira bölgesinde IŞİD mensuplarının düzenlediği silahlı saldırıda, 15 rejim askerinin hayatını kaybettiğini ve 18 askerinin de yaralandığını belirtti. Yapılan açıklamada yaralıların durumlarının kritik olduğu ve ölü sayısının artabileceği ifade edildi.⁶

Suriye'nin Moskova Büyükelçisi Riad Haddad, Kiev makamlarını ülkeye yabancı paralı asker davet etme kararına karşı uyardı ve bunun Ukrayna'yı "büyük bir Avrupa İdlib'ine" dönüştüreceğini belirtti.⁷

7 Mart Pazartesi günü İsrail savaş uçakları Şam Uluslararası Havalimanı yakınlarında bulunan ve İran destekli milisler tarafından kullanılan bir silah ve mühimmat deposunu hedef aldı. Saldırı sonucunda 2 İran yanlısı militan öldü ve 6 militan ise yaralandı. İran merkezli bir haber ajansı saldırıda ölenlerin İranlı 2 albay olduğunu ileri sürdü. İran Devrim Muhafızları Ordusu ise 8 Mart Salı akşamı yayımladığı bildiriye, İsrail'in düzenlediği bu hava saldırılarının intikamını alma sözü verdi.⁸

Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) Başkanı Salim el-Muslat, Rusya'nın Ukrayna'da savaşmak üzere Suriyelileri para karşılığı silah altına almasının bir suç olduğunu vurguladı. El-Muslat, BM'yi bu suça engel olmak üzere acil önlemler almaya ve bu suçun sorumlularından hesap sormaya çağırdı.⁹

• Fırat'ın Doğusu

Biden yönetiminin, Suriye'nin kuzeyi ve kuzeydoğusunda yer alan rejim kontrolü dışındaki bölgelerin, ABD yaptırımları ile Sezar Yasası'ndan muaf tutulmalarını içeren bir karar üzerinde çalıştığı kaydedildi. Bu kararın Türkiye'nin desteklediği muhalif grupların kontrolü altındaki Fırat Kalkanı bölgesi ile Suriye'nin kuzeydoğusunu işgal eden ABD destekli Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kontrolündeki bölgeleri kapsadığı ifade edildi. İdlib ve Afrin'inse ABD yaptırımlarından muaf tutulmayacağı öğrenildi.¹⁰

Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde, Suriye'den Türkiye'ye girmeye çalışan terör örgütü YPG mensubu bir militan güvenlik güçlerince yakalandı. Sağlık kontrolünden geçirilen terörist, ifadesi alınmak üzere İlçe Jandarma Komutanlığına götürüldü.¹¹

6 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3515861/suriye-de-bir-otobuse-saldiri-duzenlendi-15-asker-oldu-18-asker-yaralandi>

7 <https://syrianobserver.com/news/74040/ambassador-haddad-warns-against-turning-ukraine-into-european-idle.html>

8 <https://www.timesofisrael.com/iran-vows-revenge-for-2-irgc-operatives-killed-in-syria-strike-attributed-to-israel/>

9 <https://syrianobserver.com/news/74045/meslet-russia-seeks-to-involve-syrians-in-unjust-war-against-ukraine.html>

10 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/03/biden-administration-announce-sanctions-waivers-syrian-kurds-sunni-opposition>

11 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyeye-girmeye-calisan-pyd-pkli-terorist-suriye-sinirinda-yakalandi/2535600>

ABD'ye ait iki yeni araç konvoyu 7 ve 13 Mart'ta Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan Uluslararası Koalisyon üslerine askerî ve lojistik malzeme taşıyan bu konvoyların ilki yaklaşık 25 tırdan, ikincisiyse yaklaşık 40 tırdan oluştu.¹²

• Güney Suriye

Suriye'nin güneyinde bulunan Dera vilayetinin doğu kırsalında, kimliği belirsiz kişiler tarafından hükûmet güçlerine bağlı 52. Tugay'a ait askerî araca saldırı düzenlendi. Görgü tanıklarına göre bombalı saldırıda can kaybı yaşanmadı. Güney Suriye'de rejime bağlı askerlere yönelik düzenlenen bu ve benzeri saldırıların artmaya devam ettiği kaydedildi.¹³

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

ABD Özel Kuvvetlerinin Ekim 2019'da gerçekleştirdiği operasyonunda öldürülen Ebubekir el-Bağdadi'nin yerine seçildiği duyurulan IŞİD elebaşı Ebu İbrahim el Haşimi el Kureysi'nin, 3 Şubat'ta ABD güçlerince İdlib ilinde düzenlenen operasyonda öldüğü açıklanmıştı. Telegram'da IŞİD'e yakın kanallardan yayımlanan ses kaydında, terör örgütü elebaşı Kureysi'nin öldürüldüğü belirtildi. Ses kaydında, Kureysi'nin yerine Ebu Hasan el Haşimi el Kureşi'nin seçildiği duyuruldu.¹⁴

Millî Savuma Bakanlığından, 8 Mart 2022'de yapılan açıklamada Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesine taciz ateşi açan 12 YPG'li teröristin etkisiz hâle getirildiği belirtildi. Ayrıca, 10 Mart 2022'de Barış Pınarı Harekâtı bölgesine saldırı hazırlığında olan 2 YPG'li daha etkisiz hâle getirildi.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, Arap Birliği Konseyinin bakanlar düzeyindeki 157. oturumunun oturum aralarında Mısırlı mevkidaşı Semih Şükri ve Ürdünlü mevkidaşı Ayman Safadi ile bir araya geldi. Üçlü toplantıda uluslararası siyasetteki son gelişmeler, Ukrayna krizi ve krizin çeşitli yansımalarının ele alındığı belirtildi.¹⁵

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, Antalya Diplomasi Forumu'nda İran-Suudi görüşmelerinin beşinci turunun 16 Mart'ta Bağdat'ta gerçekleşeceğini açıkladı. Suudi Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan, İran ile yapılacak müzakereleri doğrulamış ve İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Amir Abdullah'ın da yakın zamanda yeni müzakere turuna katılacaklarını duyurmuştu.¹⁶

¹² <https://www.syriahr.com/en/242887/>

¹³ <https://syrianobserver.com/news/73978/unknown-individuals-target-government-forces-in-daraa.html>

¹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/deas-kureysinini-olduruldugunu-kabul-etti/2531021>

¹⁵ <https://www.egypttoday.com/Article/1/113638/Egypt-Jordan-Iraq%E2%80%99s-FMs-hold-tripartite-meeting-to-discuss-international>

¹⁶ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iran-Saudi-talks-to-be-resumed-this-week-in-Baghdad>

Sadr Hareketi ofisinden yapılan açıklamaya göre Mukteda es-Sadr'ın, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Başkanı Mesut Barzani, Kanun Devleti Koalisyonu lideri Nuri el-Maliki, Irak Parlamentosu Başkanı Muhammed Halbusi ve Siyade Koalisyonu lideri Hamis Hançer ile görüşme gerçekleştirdiği belirtildi. Görüşmelerde güncel siyasi meselelerin ele alındığı kaydedildi.¹⁷ Sadr ve Nuri el-Maliki arasında geçen telefon görüşmesinde Irak'ın Londra Büyükelçisi Cafer es-Sadr'ın Irak Başbakanı olması konusunun görüşüldüğü bildirildi.¹⁸ Şii Koordinasyon Çerçevesi'nin, Sadr'ın adayı Cafer es-Sadr'a karşı olmadığı belirtiliyor.¹⁹

• Güvenlik

13 Mart tarihinde Erbil'de gerçekleştirilen saldırıda ABD'nin Erbil Başkonsoloslugu, Kürdistan²⁴ yerleşkesi, Mele Ömer köyü ve çevresi zarar gördü. 12 füzeyle gerçekleştirilen saldırıda, Kürdistan²⁴ medya kurumunun merkez binasında ve TV cihazlarında hasar meydana geldi. Saldırıda can kaybı yaşanmazken, yaralananların olduğu belirtildi.²⁰ İKBY İçişleri Bakanlığı füzelerin sivil yerleşim yerlerine düştüğünü belirtmiş ve sadece bir yaralı olduğunu açıklamıştır. İran Devrim Muhafızları tarafından üstlenilen saldırı hakkında yapılan yazılı açıklamada, İsrail istihbarat kurumu MOSSAD'a ait karargâhların vurulduğu iddia edildi. Erbil Valisi Ümid Hoşnav, kente düzenlenen füze saldırılarının hedefinin "İsrail üsleri" olduğu yönündeki iddiaları reddederek iddiaların İran'ın propagandası olduğunu söylemişti. Erbil'in son iki yıl içerisinde dokuz defa füzelerle hedef alındığı biliniyor.²¹ Ayrıca kısa süre önce İran, İsrail'in Suriye'deki hava saldırılarının iki Devrim Muhafızları yetkilisinin hayatını kaybetmesine sebep olduğunu açıklayarak intikam sözü verdiğini duyurmuştu.²²

Irak'ta Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr'ın, Erbil'e yönelik füze saldırılarını yurt içinden ve yurt dışından siyasi liderlerle görüşmek üzere "özel operasyon odası" kurduğu bildirildi.²³ Mukteda es-Sadr, füze saldırısını İran Devrim Muhafızları üstlenmesinin ardından İran'ın acilen Birleşmiş Milletlere (BM) şikâyet edilmesi ve İran'ın Bağdat Büyükelçisi İrec Mescidi'ye nota verilmesini istedi.²⁴

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığı, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki (İKBY) Erbil'de ba- listik füzelerle düzenlenen ve maddi kayıplara yol açan saldırıyı şiddetle kınadı.²⁵ Bakanlık

17 <https://ina.iq/eng/18092-al-sadr-discusses-with-al-halbousi-barzani-al-maliki-and-al-khanjar-the-current-iraqi-situation.html>

18 <https://www.basnews.com/tr/babat/744722>

19 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Exclusive-The-Coordination-Framework-support-Jaafar-Al-Sadr-for-the-Prime-Minister-position>

20 <https://www.basnews.com/tr/babat/744986>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202214>

22 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iran-s-IRGC-claims-responsibility-for-Erbil-s-missile-attack>

23 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sadr-erbil-saldirisini-yetkililerle-gorusmek-icin-ozel-operasyon-odasi-kurdu/2533790>

24 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529026/mukteda-sadr-iran'in-bm'ye-sikayet-edilmesi-ve-iran'in-bagdat-buyukelchisi'ne>

25 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529146/suudi-arabistan-erbil'e-yonelik-fuze-saldirisini-siddetle-kinadi>

tarafından yapılan açıklamada, Suudi Arabistan'ın Irak'ın güvenlik ve istikrarını korumak için attığı tüm adımlarda yanında olduğu ifade edilerek Riyad'ın terör, şiddet ve radikalizmin tüm tezahürlerini reddettiği bir kez daha vurgulandı. Buna ek olarak, Ürdün, Mısır, Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ve Arap Parlamentosu, Irak'ın Erbil kentine düzenlenen füze saldırılarını kınadı.²⁶

ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew H. Tueller, Erbil'e yönelik saldırıyı kınayarak, "İran rejimi unsurları bu saldırının sorumluluğunu üstlendi. Irak egemenliğinin bu açık ihlalden ve masum sivillere karşı terör saldırısından sorumlu tutulmalı" açıklamasını yaptı.²⁷

İngiltere'nin Erbil Başkonsolosu David Hunt ve Almanya'nın Bağdat Büyükelçiliği Erbil'e yönelik füze saldırılarını kınadı. Fransa'nın Erbil Başkonsolosu Olivier Decottignies de sosyal medya hesabından Erbil saldırısına yönelik paylaşım yaparak saldırıyı kınadı.²⁸ Türkiye Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, Erbil'e balistik füzelerle yapılan saldırıların kınandığı ifade edildi. Açıklamada, "Irak'ta barış ve istikrarı bozmaya yönelik bu tip eylemler asla kabul edilemez. Türkiye, terörle mücadelesinde Irak'ın yanında yer almaya devam edecektir" denildi.²⁹ Ayrıca, Birleşmiş Milletler Irak Yardım Misyonu (UNAMI) da Erbil'i hedef alan füze saldırılarını kınadı.³⁰

Haşdi Şaabi'ye bağlı en az 600 Iraklı Şii milisin Suriye'ye nakledildiği, oradan Rusya'ya ve ardından Ukrayna'ya Rus Ordusuna destek amacıyla sevk edildiği iddia ediliyor. İddialar henüz hiçbir resmî kaynaktan teyit edilemedi.³¹

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Irak Petrol Bakanı İhsan Abdül Cabbar ve OPEC Genel Sekreteri Muhammad Barkindo'nun, OPEC'in arz ve talep dengesini ve piyasa istikrarını sağlama konusunda hemfikir oldukları belirtildi.³² Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Vaşington Büyükelçisi Yusuf el-Otaiba'nın petrol üretimini artırmayı istediklerini açıklaması ve Irak'ın da aynı doğrultuda hareket etme konusunda istekli olması, petrol üretiminde yaşanan yaklaşık yüzde 17'lik düşüşün telafi edilmesi açısından önemli görülüyor.³³

Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi sonucunda Irak'ta, Rusya ve Ukrayna'dan ithal edilen malların fiyatlarında artışın yaşandığı gözlemlendi. Bu çerçevede bazı gıda ürünleri ve inşaat malzemelerinin fiyatlarında yüzde elliye varan artış yaşandı.³⁴

26 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529086/arap-dünyasından-erbile-yönelik-füze-saldırılarına-kınama>

27 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320224>

28 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202218>

29 <http://krdnews.info/erbile-fuze-saldirilari-turkiye-disislerinden-aciklama>

30 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320223>

31 <https://www.basnews.com/tr/babat/744850>

32 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraq-oil-minister-opecs-barkindo-say-opec-keen-balance-oil-market-2022-03-10/>

33 <https://gulfnews.com/business/energy/oil-plunges-as-much-as-17-as-uae-iraq-set-to-boost-output-1.1646852496584>

34 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2022/03/10/ukraine-war-sparks-food-price-surge-in-iraq-causing-public-anger/>

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak'ta üç yıldır kapalı kalan Irak Ulusal Müzesi 7 Mart tarihinde tekrar açıldı. 2019 yılında Bağdat'ta gerçekleşen gösterilerden dolayı güvenlik endişesiyle kapatılan müze, yenilenme döneminin ardından Başbakan Mustafa Kazımî'nin iştirakiyle tekrar açıldı. Müze, 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgaliyle kapatılmış ve 2015 yılında tekrar açılmıştı.³⁵

Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü tarafından hazırlanan bir raporda, bir yıl içerisinde Bağdat'ta hava sıcaklığının 120 fahrenheit dereceye (yaklaşık 50 celsius derece) ulaştığı gün sayısının, önümüzdeki yirmi yılda yaklaşık 14'ten 40'ın üzerine çıkacağı ortaya atıldı. Iraklı araştırmacılar tarafından 2021 yılında yapılan bir araştırmada da başkent'in farklı bölgelerinde ve aynı gün içerisindeki sıcaklığın yaklaşık 30 derece fark ettiği tespit edilmişti.³⁶

Azerbaycan Bakanlar Kurulunun, 2021 yılı faaliyetlerine ilişkin raporunda, Azerbaycan'ın Irak Büyükelçiliğinin 2018-2022 yılları arasında Suriye ve Irak'taki mülteci kamplarından ve cezaevlerinden 288 Azerbaycan vatandaşının ülkelerine tekrar gönderilmesini sağladığı belirtildi.³⁷

Irak Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu, dönemin Irak lideri diktatör Saddam Hüseyin'in emriyle başlatılan ve yaklaşık altı ay süren Enfal Katliamı'nda hayatını kaybedenlere ait toplu mezar açma çalışmalarının başladığını duyurdu.³⁸ Komisyonun, Musenna vilayetindeki ofis müdürü Macid Naim el-Ceyaşi, konuyla ilgili yazılı açıklama yayımladı. Açıklamaya göre, çalışma yapılacak toplu mezarın, Musenna'nın merkezine 200 kilometre uzaklıktaki Selman kazasında yer aldığı kaydedildi.

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

12 Mart Cumartesi günü Antalya Diplomasi Forumu'na katılan IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, diplomatik temaslar çerçevesinde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi. Barzani ile Erdoğan arasında gerçekleşen görüşmede, Türkiye'nin Irak ve IKBY ile olan ilişkilerini geliştirme yollarının yanı sıra ekonomik ve ticari alanlarda iş birliğinin genişletilmesi ele alındı. Ayrıca tarafların Irak'ta yaşanan siyasi tıkanmanın aşılması için güçlerin ortak anlayışa sahip olması ve yeni kurulacak hükümette tüm bileşenlerin yer almasının önemi üzerinde durdukları aktarıldı.³⁹ Öte yandan Barzani ile Çavuşoğlu arasındaki görüşmede Irak'taki siyasi durumun,

35 <https://www.artnews.com/art-news/news/iraqs-national-museum-opens-after-three-year-hiatus-1234621345/>

36 <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2022/03/10/1083916026/why-baghdad-will-be-one-of-the-cities-hardest-hit-by-global-warming>

37 <https://www.azernews.az/nation/190493.html>

38 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320226>

39 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1203202214>

Erbil-Bağdat ilişkilerinin, Türkiye'nin Irak ve IKBY ile olan ilişkilerinin geliştirilmesinin ve Ukrayna savaşındaki son gelişmelerin ele alındığı kaydedildi. IKBY Başkanlığından yapılan açıklamaya göre, Antalya'daki zirveye katıldığı için Başkan Barzani'ye teşekkür eden Çavuşoğlu, Türkiye'nin Irak ve IKBY ile ilişkilerine ve Irak'taki siyasi duruma büyük önem verdiğini vurguladı.⁴⁰ Bununla birlikte Barzani'nin ilgili zirvede, Katar Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Abdulrahman el-Sani ile bir araya gelerek Katar'ın Irak ve IKBY ile olan ilişkilerini geliştirmesini ve Ukrayna savaşındaki son gelişmeleri görüştüğü belirtildi.⁴¹

IKBY Bağımsız Yüksek Seçim ve Referandum Kurulu (BYSRK) genel seçimlerin zamanında yapılmayacağını belirtti. BYSRK yaptığı açıklamada, BYSRK üyelerinin yasal üyeliğinin bitmesi nedeniyle mevcut komisyon üyeleri ile genel seçimlerin yapılamayacağını ileri sürdü. IKBY Başkanı Neçirvan Barzani 24 Şubat 2022 tarihinde, IKBY Parlamentosu seçimleri hakkındaki bölgesel kararname doğrultusunda IKBY Parlamentosu altıncı dönem seçimlerinin yapılacağı tarih olarak 1 Ekim 2022'yi belirlemişti.

• Güvenlik

13 Mart Pazar günü Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Erbil Başkonsolosluğu ve çevresindeki yerleşim yerleri 12 füze tarafından hedef alındı. Saldırısı İran Devrim Muhafızları Ordusu'nun üstlendiği belirtildi.⁴² Saldırıya ilişkin yapılan yazılı açıklamaya göre, İsrail istihbarat kuruluşu MOSSAD'a ait karargâhların vurulduğu iddia edildi. Bununla birlikte saldırı hakkında açıklamada bulunan Erbil Valisi Ümid Hoşnav, düzenlenen füze saldırılarının hedefinin İsrail üsleri olduğu yönündeki iddiaları reddederek bu iddiaların temelsiz ve gerçek dışı olduğunu belirtti. Hoşnav, Erbil'de İsrail üslerinin hedef alındığı yönündeki iddiaların İran'ın propagandası olduğunu söyledi.⁴³ Öte yandan, Erbil'e yönelik füze saldırısının 7 Mart tarihinde Suriye'de İsrail tarafından iki Devrim Muhafızı subayının öldürülmesinin ardından gerçekleştiğinin altı çizildi. Herhangi bir can kaybının yaşanmadığı saldırı, IKBY yetkilileri, Irak siyasi liderleri ve Erbil'de temsilciliği bulunan devletler tarafından kınandı. Erbil'e yönelik yapılan füze saldırısına ilişkin yazılı bir açıklama yapan Irak Dışişleri Bakanlığı, "Saldırısı Irak'ın egemenliğinin açık bir ihlali ve sivillere gözdağı olarak görüyoruz" ifadelerini kullandı. Ayrıca, Irak Dışişleri Bakanlığının Erbil'e yapılan füze saldırısının Irak genelinde güvenliğin kritik bir şekilde bozulmasına yol açtığını belirtti.⁴⁴

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da Erbil'deki saldırıyı kınayarak Irak'ta barış ve istikrarı bozmaya yönelik bu tip eylemlerin asla kabul edilemeyeceği ve Türkiye'nin, terörle mü-

40 <https://www.awene.com/detail?article=68866>

41 <https://presidency.gov.krd/president-nechirvan-barzani-meets-qatari-foreign-minister/>

42 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1203202225>

43 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202214>

44 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/76375-Irak-Dışişleri-Bakanlığı-Erbil-saldırısı-açık-bir-egemenlik-ihlalidir>

cadelede Irak'ın yanında yer almaya devam edeceği açıklamasını yaptı.⁴⁵ Ayrıca Arap Birliği, Erbil'e yönelik füzeli saldırıyı kınayarak "Irak'ın yeni hükûmeti kurma çabalarında olduğu bu hassas dönemde yapılan alçakça terör eylemlerinin arkasında duranların en kısa sürede ortaya çıkarılması çağırısı yapıyoruz" şeklinde yazılı açıklama yayımladı.⁴⁶

Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (KYB) bağlı İstihbarat Kurumu (Zenyari) Başkanı Eji Emin'in yerine Celal Şeyh Naci'nin atandığı bildirildi. 10 Mart Perşembe günü, KYB Eş Başkanı Bafel Talabani'nin görev başlama törenine katılmasıyla birlikte Naci'nin resmî olarak göreve başladığı aktarıldı.⁴⁷

• Ekonomi

Erbil'de yabancı ülke misyonları ve iş insanlarının katılımıyla "İş ve Pazar Fırsatları İçin Sanayi Forumu" düzenlendi. İlgili forumda konuşma yapan IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, hedeflerinin IKBY'de güçlü bir ekonomik altyapı oluşturmak olduğunu vurgulayarak sanayi sektörünün gelişmesinin önündeki bürokratik engelleri kaldırmak için ilgili tarafları görevlendireceğini belirtti. Ayrıca IKBY'de meydana gelen krizlerin sadece IKBY için değil, dünyanın en büyük ekonomileri ve endüstrileri için de büyük sorun ve zorluklar yarattığını dile getiren Başbakan Barzani, hükûmetin, yerli ve yabancı yatırımcılara IKBY'nin ekonomik altyapısının inşasına katılmaları için gerekli imkânları sağlayacağını kaydetti.⁴⁸

IKBY'de benzin fiyatlarının arttığı açıklandı.⁴⁹ Konuya ilişkin açıklamada bulunan Süleymaniye Valiliği Komisyonu Başkan Yardımcısı Berzan Şeyh Muhammed, dünyada petrol fiyatlarının artması nedeni ile IKBY'de benzin fiyatının 1480 dinara yükseleceğini ifade etti. Ayrıca Muhammed, IKBY'deki benzinin yüzde 80'ninin yurt dışından ithal edildiğini vurguladı.⁵⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgınında vaka sayısı 434 bin 262'ye yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 7 bin 398 olduğu ve virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının da 423 bin 712'ye ulaştığı kaydedildi.⁵¹

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Oluşumlardan Sorumlu Bölge Bakanı ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf, ITC Başkanı Hasan Turan ile görüştü. Gö-

45 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1303202222>

46 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/13032022>

47 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9846

48 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0603202217>

49 <https://www.awene.com/detail?article=67825>

50 <https://esta.krd/138373/>

51 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/185580>

rüşmede, Irak'taki son gelişmeler ve Türkmenlerin durumu ele alındı. Görüşmeye, ITC Başkan Yardımcısı Heytem Haşim Muhtaroglu da katıldı.⁵²

Kerkük Arap Heyeti Koordinatörü Nazım eş-Şammari yaptığı açıklamada, yeni kurulacak hükûmette Kerkük'ün bir siyasi ve finansal pazarlık konusu yapılmaması uyarısında bulundu. Eş-Şammari, "Kanun Uygulama Operasyonu'yla güvenlik olarak istikrar yaşayan Kerkük, yeni kurulacak hükûmet müzakerelerinde siyasi ve finansal pazarlık hâline getirildiği takdirde vilayette yaşayan bütün etnik unsurların istikrarı ve huzurunun bozulması anlamına gelebilir" ifadelerinde bulundu.⁵³

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük'te kamu dairelerinde çalışan Türkmenlerle bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede, devlet daireleri aracılığıyla Kerkük halkına daha iyi hizmet sunma konusunda fikir alışverişinde bulunuldu.⁵⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan katıldığı Antalya Diplomasi Forumu kapsamında Anadolu Haber Ajansına, Rusya-Ukrayna savaşının Irak'a etkisi ve Kerkük'teki durum hakkında açıklamalarda bulundu. Turan, "Rusya-Ukrayna savaşı ve bu savaşın Ortadoğu'daki enerji ve gıda güvenliğine yönelik ağır yansımaları, Irak hükûmetinin kurulmasını hızlandırma konusunda siyasi bloklar üzerindeki baskılardan biri olabilir" dedi. Kerkük'teki duruma da değinen Turan şunları kaydetti: "Türkmenler olarak Bağdat'taki tüm Sünni ve Şii partilerle görüştük ve onlara Kerkük'ün ve diğer Türkmen bölgelerinin statüsünün ve geleceğinin korunması konusunda bir mesaj ilettik. Bağdat'taki siyasi parti liderleri, Kerkük'ün statüsünü koruma sözünü verdi. Bunun pratikte de uygulanmasını umuyoruz" diye konuştu. Kerkük'teki oluşumlar olarak, bölgedeki güvenlik ve idari durum da dâhil olmak üzere sürdürülebilir çözümlere ulaşmak ve vilayetteki oluşumlar arasında tamamen eşit bir ortak yönetim modelinin uygulanması için Birleşmiş Milletler çatısı altında görüşmeler yaptıklarını aktaran Turan, "Kerkük valisi pozisyonunun, Türkmenlerden olmasını defalarca talep ettik. Hükûmetin kurulması için bu görüşmeler geçici olarak askıya alındı. Hükûmetin kurulmasının ardından sürdürülebilir çözümlere ulaşmak için yeniden görüşmelere başlayacağız. Kerkük'ün oluşumları arasında ortak bir yönetim modelinin hayata geçirilmesini umuyoruz." ifadelerinde bulundu.⁵⁵

Kerkük Vali Vekili Rakan el-Cuburi'nin yaptığı açıklamada, "Irak genelinde en az elektrik kesintilerinin Kerkük vilayetinde olduğunu belirtti. El-Cuburi ayrıca, "Irak'ın diğer illerine günlük ortalama 20-24 saat elektrik verilirken, Kerkük vilayetine günlük ez fazla 10 saat elektrik verilmektedir. Bu sıkıntıyı sorumlusu, Irak Elektrik Bakanlığı ve Irak Petrol Bakanlığıdır" ifadelerini kullandı.⁵⁶

52 https://www.tebaajansi.com/irak/bakan-maruf-ile-itc-baskani-turan-gorustu-h292209.html?fbclid=IwAR2KPOtRj6L20zqlGTSBfQVC-i_2ErC6B5Flv6k84lfI5KaJjRBjct5g8o

53 <https://almasalah.com/ar/news/223288/صفحة-تشكيل-الحكومة-المقبلة>

54 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=492083862485261&set=pcb.492084139151900>

55 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-turkmen-cephesi-baskani-turan-rusya-ukrayna-savasi-irakta-hukümetin-kurulmasını-hizlandirabilir/2532486#>

56 <https://shafaq.com/ar/مجتمع/الحكومة-المحلية-كركوك-ال-قل-تجهيز-الكهرباء-على-مستوى-العراق>

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihî, Irak Bakanlar Kurulu Genel Sekreteri Hamit el- Gızzî ile görüştü. Görüşmede, Kerkük'teki hizmet konusunda sıkıntıların giderek artması, elektrik ve akaryakıt eksikliğinin yanı sıra Kerkük Havaalanı'nın açılması ve Kerkük Petrol Şirketinde gençlerin işe alınmaması konularının üzerinde durulduğu ifade edildi. Görüşmede, Irak kabinesinde Parlamentoyla İlişkilerden Sorumlu Bakan Hiyam Köp-rülü de hazır bulundu.⁵⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Azerbaycan'ın Bağdat Büyükelçiliği Mas-lahatgüzarı Nasir Mammadov'u kabul etti. Kabul sırasında Irak-Azerbaycan arasındaki si-yasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin yanı sıra Irak Türkleri ve Azerbaycan halkı arasındaki münasebetlere de değinildi.⁵⁸

• Güvenlik

Irak Ortak Operasyonlar Komutan Yardımcısı Korgeneral Abdülemir eş-Şammari başkan-lığındaki bir güvenlik heyeti Selahaddin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesini ziyaret etti. Ziyaretin amacının, Tuzhurmatu ilçesinin güvenlik dosyasını incelemek olduğu açıklandı.⁵⁹

Güvenlik güçleri tarafından yapılan açıklamada, terör örgütü IŞİD tarafından Kerkük'ün Tazehurmatu nahiyesine bağlı Beşir köyüne saldırı düzenlediği belirtildi. Düzenlenen sal-dırıya ilişkin yapılan açıklamada, Haşdi Şaabi güçlerine mensup 1 askerin yaralandığı açık-landı.⁶⁰

Kerkük Polis Müdürlüğünden yapılan açıklamada, uyuşturucu tacirlerine yönelik ope-rasyon düzenlendiğini belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Ker-kük'ün farklı bölgelerinden edinilen istihbari bilgileri değerlendirerek, uyuşturucu ticareti yapan ve uyuşturucu madde kullanılmasını teşvik eden 2 kişinin yakalandığı açıklandı.⁶¹

Kuzey Petrol Şirketine bağlı güvenlik güçlerinden yapılan açıklamada, Kerkük Petrol Şir-ketine yakın bir köye operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıkla-mada, Kerkük Petrol Şirketine yakın bir köyde petrol kaçakçılığı yapan 7 kişinin yakalan-dığını ve yakalanan kişilerin evlerinde gömülü şekilde çok sayıda petrol varillerinin ele geçirildiği açıklandı.⁶²

Güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'ün Dibis ilçesinde konuşlu terör ör-gütü IŞİD'e yönelik geniş çaplı operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Irak Hava Kuvvetlerine bağlı uçakların da katıldığı operasyonda

57 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1501962932346888194/photo/1>

58 <https://twitter.com/hasanturank/status/1501144448352272385/photo/1>

59 <https://www.alsumaria.tv/news/امن/413715/بئر-رفيع-بصل-طوز-خور-ماتو>

60 <https://www.alrabiaa.tv/article/10454/10454-اطراف-قرية-بشير-في-اطراف-الشعبى-في-القوات-الحشد-الشعبى-في-اطراف-قرية-بشير>

61 <https://www.facebook.com/photo?fbid=307433538151808&set=pcb.307433568151805>

62 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=302042>

iclerinde örgütün Kerkük vilayet sorumlu olmak üzere toplam 4 IŞİD'li teröristin hayatını kaybettiği ve çok sayıda sığınağın imha edildiği açıklandı.⁶³

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Oluşumlardan Sorumlu Bölge Bakanı Aydın Maruf, Erbil'e yapılan füze saldırısını kınadı. Maruf, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında şu ifadelerle yer verdi: "Dün gece geç saatlerde Erbil'e yapılan füze saldırısını şiddetle kınıyoruz. Bu bir terör saldırısıdır. Yapılan bu saldırının terörden ziyade siyasi bir amacı bulunuyor. Bu saldırıların tekrarlanmasının amacı, bölgede siyasi istikrarı hedef almaktır. Erbil'in istikrarı hem Irak hem de bölge için çok önemlidir. Ayrıca saldırıda yaralanan vatandaşlara acil şifalar diliyoruz" ifadelerini kullandı.⁶⁴

Federal polis güçlerinden yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Havice ilçesine bağlı el-Arsa köyünde konuşlu terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Irak Terör Yasası'nın 4. maddesi kapsamında aranmakta olan 1 üst düzey IŞİD mensubunun yakalandığı açıklandı.⁶⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Kerkük Valiliğinden yapılan açıklamada, Kerkük vilayeti genelinde Covid-19 salgını nedeniyle kamu dairelerinde daha önce yüzde 50'ye indirilen mesai saatlerini istisnasız olarak yüzde 100'e çıkarıldığı açıklandı.⁶⁶

Kerkük'te yaklaşık 3 yıl önce hizmete açılan Kerkük Havaalanı'ndan uçuş yapılmaması protesto edildi. Havaalanı önünde bir araya gelen yüzlerce Kerküklü, yıllar önce yapımı tamamlanan ve açılışı yapılan havaalanının uçuşlara açılmasını istedi. Kerkük Kaymakamı Felah Yayçılı, Kerkük Havaalanı'nın Eylül 2018'de dönemin Irak Ulaştırma Bakanı Kazım Fincan el-Hamami tarafından resmî törenle açıldığını söyledi. Hâlihazırda buradan hiçbir uçuşun yapılmadığını aktaran Yayçılı, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımî'nin Kerkük Havaalanı'nın uçuşlara açılması için talimat vermesini talep etti. Yayçılı, Kerkük Valiliği ve yerel makamların bu hususta Bağdat hükûmetine gereken tüm resmî talep ve başvuruları yaptığını ancak henüz yanıt alınmadığını aktardı. Havaalanının uçuşlara açılmasıyla birlikte kenti dünyaya bağlayacağını belirten Yayçılı, "Kerküklüler yurt içi ve yurt dışı seyahatleri için komşu vilayetlere giderek oradaki havaalanlarını kullanıyorlar. Artık kendi havaalanımızdan uçmak istiyoruz" dedi. Bu havaalanının Kerkük için önemli olduğuna dikkati çeken Yayçılı, vilayetin gelişmesi, istihdamın artması ve dünyaya açılmasını sağlayacağını ifade etti.⁶⁷

63 <https://earthiq.news/archives/43410>

64 <https://www.tebaajansi.com/m/irak/bakan-marufan-saldiri-aciklamasi-h292396.html>

65 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=302164>

66 <https://www.sotaliraq.com/2022/03/07/محافظة كركوك-تعديد نسبة الدوام-الى-100-بدو>

67 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/24011-kerkuk-te-3-5-yil-once-hizmete-acilan-havaalanindan-ucus-yapilmamasi-protesto-edildi.html>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Askeri Sanayiler Genel Otoritesi (General Authority for Military Industries-GAMI), 8 milyar Suudi riyali (2.13 milyar dolar) değerinde yerel ve uluslararası şirketlerle 22 endüstriyel ortaklık anlaşması imzaladığını duyurdu. Açıklamanın Riyad'da düzenlenen Dünya Savunma Fuarı'nda yapıldığı belirtildi.⁶⁸ Suudi Arabistan Savunma Bakanlığının, Güney Kore'den Hanwha ile 3 milyar Suudi riyali (800 milyon dolar) değerinde kontrat imzaladığı açıklandı. Kontrat kapsamında Suudi Arabistan'ın savunma kabiliyetlerinin ve tedarik zinciri hizmetlerinin desteklenmesinin söz konusu olduğu belirtildi.⁶⁹

Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığının Riyad'da düzenlediği Suudi-Yunan Yatırım Forumu'na Yatırım Bakanı Halid bin Abdülaziz Al-Falih ve Yunan Gelişim ve Yatırım Bakanı Adonis Georgiadis ile Ekonomi Diplomasisi İçin Bakan Yardımcısı Kostas Fragogiannis'in diğer hükümet yetkilileri ile katılım gösterdiği ifade edildi. Etkinliğin krallıktaki yatırım fırsatlarını tanıtmaya ve iş çevresinin gelişimini gözden geçirmeye yönelik olduğu belirtildi. İki taraf arasındaki stratejik ortaklığın önemine değinildiği, ticaret hacminin ise 4.8 milyar Suudi riyali olduğu ifade edildi. İki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi, hükümet kurumları ve özel sektörler arasında ikili görüşmeler gerçekleştirilmesiyle yatırım fırsatlarının değerlendirilmesinin hedeflendiği aktarıldı.⁷⁰

Suudi Arabistan Savunma Bakanı Yardımcısı Halid bin Selman bin Abdülaziz Al-Suud, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani ile Doha'da bir araya geldi. Görüşmede iki ülke arasındaki ilişkilerin gözden geçirildiği, geliştirilmenin yolları üzerine konuşulduğu belirtildi.⁷¹

ABD, Suudi Arabistan'a siyasi suçluların davalarını gözden geçirmesi, seyahat yasaklarını ve daha önce serbest bıraktığı kadın hakları savunucularına uygulanan kısıtlamalarını kaldırması için çağrıda bulundu. Söz konusu talebin ABD-Suudi ilişkilerinin Yemen savaşı, Cemal Kaşıkçı cinayeti ve enerji piyasaları meselelerden dolayı gerildiği bir dönemde geldiğine dikkat çekildi.⁷²

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

BAE ve Avusturya arasında BAE'de hidrojen üretim kapasitesini geliştirme üzerine iş birliği için mutabakat zaptı imzalandı. Mutabakat zaptının BAE'nin enerji sektöründe küresel

68 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-gami-announces-22-defense-agreements-valued-8-bln-riyals-spa-2022-03-07/>

69 <https://www.reuters.com/world/saudi-arabia-signs-800-mln-defence-deal-with-south-koreas-hanwha-2022-03-08/>

70 <https://www.spa.gov.sa/viewstory.php?lang=en&newsid=2337052>

71 <https://www.dohanews.co/saudi-arabias-deputy-defence-minister-in-qatar-as-bilateral-ties-strengthen/>

72 <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-calls-saudi-arabia-lift-travel-bans-released-women-activists-2022-03-08/>

üretimciler arasında öncü olması için pozisyonu güçlendirmeye katkıda bulunmayı hedeflediği belirtildi. İş birliğinin Avusturya Şansölyesi Karl Nehammer'ın BAE ziyaretinde söz konusu olduğu da ifade edildi.⁷³

BAE Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayid Al Nahyan ve ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken arasında bir telefon görüşmesi gerçekleşti. Görüşmede BAE-ABD ilişkileri ve çeşitli alanlarda iş birliğini güçlendirme yolları üzerine konuşulduğu belirtildi. İki bakanın Ukrayna'daki gelişmelere ve krizin çözülmesi için siyasi bir çözüme varılmasının önemine değindiği de ifade edildi. Tarafların bölgesel ve uluslararası gelişmeleri değerlendirip fikir alışverişinde de bulunduğu belirtildi.⁷⁴ Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid, Almanya Cumhurbaşkanı Dr. Frank-Walter Steinmeier ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede iki ülke arasındaki stratejik ilişkilere ve çeşitli alanlarda bu ilişkileri geliştirme yollarına değinildiği belirtildi. Tarafların küresel enerji güvenliğinin geleceğini, piyasa şartları ve istikrar için uğraşılmasının önemi üzerinde de durduğu ifade edildi.⁷⁵

BAE Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayid Al Nahyan, Arnavutluk Avrupa ve Dışişleri Bakanı Olta Xhaçka ile bir araya geldi. Dostluk ilişkilerinin ve iki ülke arasında çeşitli alanlardaki iş birliğinin görüşmede gündeme geldiği belirtildi. Bakanların bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında da görüş alışverişinde bulunduğu ifade edildi.⁷⁶

• Katar

Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdürrahman Al Sani, Ukraynalı mevkidaşı Dmytro Kuleba ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Şeyh Muhammed'in Katar'ın tüm tarafları gerginliği arttırmaktan kaçınmaya, sorunları yapıcı diyalog ve diplomatik yollarla ve uluslararası krizleri barışçıl yollarla çözmeye çağırıp yaptığını ifade ettiği belirtildi.⁷⁷ Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelensky ve Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani arasında da Rusya'nın sürdürdüğü askerî saldırılar ve son gelişmeler hakkında bir telefon görüşmesi gerçekleşti. Görüşmede bölgesel ve uluslararası meselelerin yanı sıra Kiev'de durumun diplomasi ile çözülmesinin yolları üzerine konuşulduğu açıklandı.⁷⁸

Beyaz Saray, ABD Başkanı Joe Biden'ın ocak ayında Katar'a verdiği sözü yerine getirerek Katar'ın NATO üyesi olmayan önemli müttefik statüsünün ABD tarafından onaylandığını açıkladı.⁷⁹

73 <https://www.reuters.com/world/middle-east/uae-austria-sign-mou-hydrogen-production-technology-wam-2022-03-07/>

74 <https://www.wam.ae/en/details/1395303027968>

75 <https://www.wam.ae/en/details/1395303028198>

76 <https://www.dohanews.co/qatar-hosts-face-to-face-meeting-between-taliban-and-us-during-antalya-forum/>

77 <https://www.reuters.com/world/middle-east/qatars-foreign-minister-calls-all-parties-exercise-restraint-over-ukraine-2022-03-13/>

78 <https://www.dohanews.co/qatars-amir-and-ukraines-president-discuss-invasion/>

79 <https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-designates-qatar-major-non-nato-ally-us-2022-03-10/>

Avusturya Şansölyesi Karl Nehammer ve İklim Bakanı Leonore Gewessler, Katar'a bir ziyaret gerçekleştirdi. Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani ile görüşen Avusturya heyeti, Rusya gazına olan bağımlılıklarını azaltmak için Katar ile enerji iş birliğini güçlendirmek istediklerini ifade etti.⁸⁰ Almanya Federal Şansölyeliğinde devlet bakanı olan Joerg Kukies ile Katar Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdürrahman Al Sani bir araya geldi. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali üzerine Almanya da dâhil olmak üzere Avrupalı devletlerin farklı enerji kaynaklarına yönelmeye başladığı ifade edildi.⁸¹

Katar, Taliban öncülüğündeki Afganistan hükûmeti ve ABD arasında Antalya Diplomasi Forumu kapsamında bir görüşme sağlandı. Görüşmede Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdürrahman Al Sani, Afganistan'ın geçici Dışişleri Bakanı Amir Han Muttaqi ve ABD'nin Afganistan Özel Temsilcisi Thomas West'in yer aldığı belirtildi. Görüşme sırasında Afganistan'daki güvenlik ve siyasi gelişmelerin, koordinasyonun yollarının, Afgan halkı için istikrarın sağlanması adına iş birliği yapılması ve insani krizlerden kaçınılması üzerine konuşulduğu ifade edildi.⁸²

• Kuveyt

Kuveyt Parlamentosunda 10 milletvekilinin Kamu İşleri Bakanı ve Gençlik İşleri İçin Devlet Bakanı Ali Al-Mousa'ya karşı gensoru önergesi vererek güvenoyu talep ettiği açıklandı. Oylamanın 16 Mart'ta özel bir oturumda gerçekleştirileceği ifade edildi.⁸³

Ulusal Meclis Başkanı Marzouq Ali Al-Ganim, üç milletvekilinin Başbakan Şeyh Sabah Halid Al-Hamad Al-Sabah'ı sorgulamak istediklerine dair önerge verdiklerini açıkladı. Al-Ganim, başbakanı bilgilendirdiği ve üç ana konu hakkında sorgulanacağını ifade etti. Bu konuların sözde yasa dışı pratikler, halkın çıkarlarını gözetmemek, yasama kurumlarıyla iş birliğinde başarısız olmak, Kuveyt halkının varlığının ve kamu fonunun uygunsuz kullanımı olduğu belirtildi.⁸⁴

Emirlik Kararnamesi ile emekli General Şeyh Ahmed Nevaf Al-Ahmed Al-Sabah'ın başbakan yardımcısı ve içişleri bakanı; Şeyh Talal Halid Al-Ahmed Al-Sabah'ın ise başbakan yardımcısı ve savunma bakanı olarak atandığı açıklandı.⁸⁵

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Antalya Diplomasi Forumu açılış oturumuna katılım gösterdi. Arabuluculuğun ve diplomasinin önemine değinen bir konferansa da katıldığı ifade edildi.⁸⁶

80 <https://www.dohanews.co/austria-seeks-to-strengthen-energy-cooperation-with-qatar-during-russian-invasion-of-ukraine/>

81 <https://www.dohanews.co/germany-discusses-energy-cooperation-with-qatar/>

82 <https://www.dohanews.co/qatar-hosts-face-to-face-meeting-between-taliban-and-us-during-antalya-forum/>

83 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028838&Language=en>

84 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028985&Language=en>

85 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028963&Language=en>

86 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3030166&Language=en>

• Umman

7 Mart 2022'de Sri Lanka Ulusal Ticaret ve Sanayi Odasında Umman-Sri Lanka İş İnsanları Forumu gerçekleştirildi. Forumda ticari ve yatırım ortaklığı kurmanın yolları üzerine görüşüldüğü ifade edildi. Forum sırasında ikili görüşmeler ve heyetler arası görüşmeler de gerçekleştirildi. Umman Ticaret ve Sanayi Odası (OCCI) ve Sri Lanka Ulusal Ticaret Odası arasında ticari ve sanayi ilişkileri geliştirmek adına mutabakat zaptı da imzalandı.⁸⁷ Forum ve ticaret odaları arasındaki görüşmelerin yanı sıra Demokratik Sosyalist Sri Lanka Cumhuriyeti Başbakanı Mahinda Rajapaksa ve Umman heyeti ile OCCI Başkanı Ridha Cuma Al Salih arasında bir görüşme gerçekleştiği de ifade edildi. Görüşmede Umman ve Sri Lanka arasındaki iki ilişkiler, ticaret hacminin artırılmasının yollarının konuşulduğu belirtildi. İki ülkedeki uygun yatırım fırsatlarının da değerlendirildiği aktarıldı.⁸⁸

8 Mart 2022 tarihinde Finansal Bilgi Ulusal Merkezi ve Umman Kredi ve Finans Bilgi Merkezi arasında kara para aklama ve terörün finanse edilmesiyle mücadele kapsamında bilgi paylaşımına dair anlaşma imzalandığı duyuruldu. Programın iki kurumun bilgi ve tecrübe paylaşımını, ortak iş birliğini ve koordinasyonu içerdiği belirtildi. Kara para aklama ve terörün finanse edilmesiyle mücadele ve engelleme kapsamında en iyi uluslararası uygulamaların benimsenmesini, eğitim programlarının ve özel atölyelerin yapılmasının hedeflendiği ifade edildi.⁸⁹

• Bahreyn

Bahreyn Kralı Hamad bin İsa Al Halife ve Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid arasında bir görüşme gerçekleştirildi. Görüşmede sağlam ve kardeşçe ilişkilere değinildiği, iki ülkenin de liderlerinin ilerlemeyi ve refahı hedeflediği belirtildi. Tarafların iki ülke arasında süren iş birliği ve koordinasyon hakkında da görüşüldüğü, her alanda iş birliğinin geliştirilerek sürdürülebilir gelişim sağlanmasına değinildiği aktarıldı.⁹⁰ Bahreyn Kralı Hamad bin İsa'nın BAE Başkanı Yardımcısı, Başbakanı ve Dubai yöneticisi Şeyh Muhammed bin Raşid Al Maktum ile de bir görüşme gerçekleştirdiği belirtildi.⁹¹

Bahreyn Dışişleri Bakanı Dr. Abdullatif bin Raşid Al-Zayani, Antalya Diplomasi Forumu'na katılım gösterdi. Al Zayani'nin "Diplomasi ve Terörizm ile Mücadele" başlıklı bir diyalog oturumuna da katıldığı, terörle mücadelenin ve tüm tehditlerle uluslararası çabalarla yüzleşmenin önemine değindiği ifade edildi. Al Zayani'nin Husi milislerinin Suudi Arabistan ve

87 <https://timesofoman.com/article/114041-oman-sri-lanka-business-forum-explores-commercial-investment-opportunities>

88 <https://timesofoman.com/article/114089-sri-lankan-prime-minister-meets-omani-business-delegation>

89 <https://timesofoman.com/article/114076-mou-to-battle-money-laundering-terror-financing-signed>

90 <https://www.bna.bh/en/HMKingmeetsHHAbuDhabiCrownPrince.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDnDrH1EZ4Bty3eGlcgjjrdk%3d>

91 <https://www.bna.bh/en/HMtheKingmeetsHSHaikhMohammedbinRashidAlMaktoum.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDiP94tEJbxCSG0QFzzOC1wg%3d>

BAE'ye gerçekleştirdiği saldırıları da kınadığı belirtildi. Al Zayani'nin, İran ve vekillerinin bölgede güvensizlik, ayırım ve şiddet yaydığını, terör örgütlerine silah, mühimmat ve patlayıcı sağladığını belirttiği de aktarıldı. Al Zayani'nin, Bahreyn'in barışı, insan hakları ve sürdürülebilir gelişim sağlanmasına, uzun süreli barış, istikrar ve refah sağlamak iletişim ve yapıcı diyalogun önemine değindiği de ifade edildi. İsrail ile İbrahim Anlaşması'nın imzalanmasının da bu yönde etkili bir adım olduğunu belirten Al-Zayani'nin, Bahreyn'in çatışmalara ve karşılaşmalara değil, iş birliğine bağlı olduğuna değindiği belirtildi. Al Zayani'nin Filistin-İsrail meselesinin de yalnızca taraflar arası müzakere ile çözülebileceğini ifade etti.⁹² Al Zayani'nin Antalya Diplomasi Forumu kapsamında Orta Afrika Cumhuriyeti,⁹³ Kosova,⁹⁴ BAE,⁹⁵ Lübnan,⁹⁶ Liberya,⁹⁷ Nepal⁹⁸ ve Türkiye'den⁹⁹ heyetlerle de görüşme gerçekleştirdiği belirtildi. Görüşmelerde ikili ilişkiler ve iş birliğinin artırılması yönünde konuşulduğu da ifade edildi.

• Yemen

Riyad'da petrol rafinerisine gerçekleştiren insansız hava aracı saldırısını Husilerin üstlendiği, Suudi Arabistan'ın petrol tedarikini etkileyecek bir durum olmadığını ifade ettiği belirtildi. İran bağlantılı Husi hareketinin üç Samad-3 İHA'sı ile Saudi Aramco rafinerisini hedef aldığı, Jizan ve Abha şehirlerindeki Aramco tesislerine de altı adet Samad-1 İHA'larının saldırdığı aktarıldı. Saldırının Riyad'da küçük bir yangına sebep olduğu, herhangi bir zarar vermediği ifade edildi. Suudi enerji bakanının yalnızca bu saldırıların krallığı hedef almadığını, küresel enerji tedarikinin güvenliğini ve istikrarını da tehdit ettiğini ifade ettiği belirtildi.¹⁰⁰ Yemen İslah Partisi'nin Husilerin Suudi Arabistan'daki petrol tesislerini hedef almalarını kınadığı ifade edildi.¹⁰¹

Birleşmiş Milletler Yemen Özel Temsilcisi Hans Grundberg, ülkede siyasi çözüm konusunda siyasi partilerle görüşme turu başlattı. BM Yemen Özel Temsilcisi Grundberg, Yemen krizinin çözümüne yönelik öncelikleri belirlemek amacıyla Ürdün'ün başkenti Amman'daki siya-

92 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinisterattends2ndAntalyaDiplomacyForum.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDoGk5jolZHACCMJfc6G2JT1%3d>

93 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithCentralAfricanRepubliccounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDnObWNaHRXoiqY9uOBynX5E%3d>

94 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithDeputyPrimeMinisterMinisterofForeignAffairsofRepublicofKosovo.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDt5PVGSSLO138bKf%2f5MG%2f2I%3d>

95 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsUAEMinisterofEconomy.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDjT003qrFL29jnCMgVXs0iA%3d>

96 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithLebanesecounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDl1KSKc8vgM%2ftytbyZ%2bdtVI%3d>

97 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsLiberiancounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDmP6SCnUAUzPNQhAm8lxhhE%3d>

98 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsNepalesecounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDifYn5aEpvXSvZz7MqvLNUA%3d>

99 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsTurkishcounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDn1u8pQgke2igKKSQIUk8YA%3d>

100 <https://www.reuters.com/world/middle-east/attack-refinery-riyadh-did-not-affect-petroleum-supplies-spa-2022-03-10/>

101 <https://yeni-yemen.net/tr/p-223436>

si partilerle istişare görüşmeleri yürüttü. Görüşmelerin ilk haftasında Genel Halk Kongresi liderleri, İslah Partisi, Yemen Sosyalist Partisi ve Nasırcı Parti heyetleriyle ikili görüşmeler yapılacağı belirtildi. Görüşülen heyetlerin siyasi partilerin yanı sıra sivil toplum örgütlerinden de olacağı ifade edildi.¹⁰²

Yemen’de meşru olarak kabul edilen hükûmete bağlı güvenlik güçlerinin Husilere ait olduğu belirtilen 54 adet füzeyi sevkiyat sırasında ele geçirdiği duyuruldu. Söz konusu füzelerin ısıya duyarlı güdümlü füzeler olduğu belirtildi. Füzelerin elektrik jeneratörlerinin içine gizlenmiş bir şekilde güvenlik noktasında yapılan aramada tespit edildiği aktarıldı.¹⁰³

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin 9 Mart’ta bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşme, Birleşmiş Milletler’de Mısır’ın, Ukrayna savaşı nedeniyle Rusya’nın kınanması için gerçekleşen oylamada Rusya aleyhine oy vermesinin ardından gerçekleşmiştir. Mısır tarafından yapılan açıklamada, görüşmede Cumhurbaşkanı Sisi’nin, Ukrayna krizinin çözümü için diyaloga öncelik verilmesinin önemini vurguladığı aktarılmıştır. Rusya tarafından yapılan açıklamada ise iki liderin ülkeler arasındaki nükleer enerji ve endüstriyel üretimde dâhil olmak üzere iki ülke arasındaki stratejik ortaklık üzerine görüştükleri belirtilmiştir.¹⁰⁴

Ukrayna’nın Mısır Malahatgüzarı Ruslan Nechai, Kahire’den silah, finansal ve insani yardım isteğinde bulunmuştur. Nechai yaptığı açıklamada Mısır’dan yardım isteğinde bulunurken savaşın bitmesinin Mısır için en iyi seçenek olduğunu ve Mısır gıda güvenliğinin büyük oranda Ukrayna’ya bağlı olduğunu dile getirmiştir. Nechai ayrıca Mısır’ın savaşa ilişkin tarafsızlığını da terk etmesi gerektiğini dile getirmiştir. Nechai, Rusya 2015’de terör saldırısının ardından Mısır’a uçuşları yasaklamasına rağmen o dönemde Ukraynalı turistlerin Mısır’a gelmeye devam ettiğini hatırlatmıştır.¹⁰⁵

Mısır, Rusya’nın Ukrayna’ya savaş açmasının ardından ülkede bazı gıda ürünlerinde meydana gelen fiyat artışının önüne geçmek için aralarında buğday, mercimek ve fasulyenin de bulunduğu beş gıda ürününün ihracatını geçici olarak durdurmuştur. Mısır yerel medyasının Ticaret Bakanlığına dayandırdığı haberlerde, ülkede buğday, un, makarna, mercimek ve fasulye ihracatının 3 ay boyunca geçici olarak durdurulduğu belirtilmiştir. Mısır Ticaret

102 <https://yeniyeemen.net/tr/p-223340>

103 <https://yeniyeemen.net/tr/p-223422>

104 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/03/egypt-seeks-middle-ground-between-us-russia-ukraine-fighting-rages>

105 <https://www.middleeastmonitor.com/20220309-ukraine-asks-egypt-for-weapons-humanitarian-and-medical-aid/>

Odaları Federasyonu Tarım Ürünleri Daire Başkanı Ahmed İdris'in de kararı memnuniyetle karşıladığı ifade edilen haberde, bu kararın, ülkedeki gıda ürünleri fiyatlarına olumlu yönde yansımalarının beklendiği kaydedilmiştir.¹⁰⁶

• Libya

Libya'daki Birleşmiş Milletler Destek Misyonu (UNSMIL), başkent Trablus'ta ve çevresinde güvenlik konusunda yaşanan gelişmelerin yakından takip edildiğini belirterek, taraflara sükûnet çağrısında bulundu. UNSMIL, resmî sosyal medya hesabında Trablus'ta ve çevresinde yaşanan askerî hareketliliğe ilişkin yazılı bir açıklama yayımlamıştır. Taraflara, silahlı çatışmalara yol açabilecek herhangi bir eylemden kaçınılması çağrısı yapılan açıklamada, "UNSMIL, Trablus ve çevresinde gerilimi arttıran büyük silahlı askerî konvoyların hareketlerine dair haberleri endişeyle yakından takip ediyor" ifadeleri yer almıştır.¹⁰⁷

Başğa hükûmeti basın ofisinden yapılan açıklamada, hükûmetin Trablus'ta görevini yerine getirme ve tüm düzenlemeleri sorumlulukla tamamlama yolunda çalışmalarını sürdürdüğü ifade edilmiştir. Açıklamada, Başğa hükûmetinin yakında çalışmalarına yasalar gereği Trablus'ta başlayacağı kaydedilmiştir. Kan dökülmemesi konusunda özen gösterildiği vurgusu yapılan açıklamada, "Trablus'a yönelen askerî gücün çatışma değil, vatanperver insanların daveti üzerine ve güvenlik hedefiyle hareket ettiği ve ardından kışlasına döndüğü" ifadelerine yer verilmiştir.¹⁰⁸

Ülkedeki siyasi bölünmeden dolayı silahlı çatışmaların çıkacağı yönünde endişelerin artmasından sonra Başğa bir televizyon konuşması yapmıştır. Başğa, kendisinin Facebook hesabında yayımlanan konuşmasında, "Her türlü diyaloga hazırız, savaşa değil barışa çağırıyoruz, bu bir zayıflık değildir. Kim güce sahipse hoşgörülü ve akıllıdır ve onu asla kullanmaz" şeklinde konuşmuştur. Kendisinin kurduğu yeni hükûmetin en önemli görevinin cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerini yapmak olduğunu ifade eden Başğa, Başbakan Abdulhamid Dibeybe hükûmetinin meşruiyetinin TM tarafından geri çekildiğini, görevinin sona erdiğini, yetki alanının sadece Trablusla sınırlı kaldığını ve seçimleri yapamayacağını dile getirmiştir.¹⁰⁹

Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe'nin, Tobruk'taki Temsilciler Meclisi (TM) tarafından yeni başbakan olarak belirlenen Fethi Başğa hükûmetine görevi devretmesi için seçimlerde cumhurbaşkanlığı adayı olmayı şart koştuğu öne sürülmüştür. Bingazi merkezli 218 televizyon kanalının iddiasına göre Dibeybe'nin şartının kabul edilmesi durumunda Başğa'nın pazartesi başkent Trablus'ta görevi devralabileceği iddia edilmiştir. Öte yandan, Dibeybe ve Başğa'nın Türkiye'nin arabuluculuğunda bir görüşme gerçekleştireceği de savunulmuştur.¹¹⁰

106 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/misir-5-gida-urununun-ihracatini-gecici-olarak-durdurma-karari-aldi/2530881>

107 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-den-libya-daki-taraflara-sukunet-cagrisi/2530902>

108 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-basaga-hukumeti-gorevi-baskent-trablus-ta-devralma-hazirligi-yapiyor/2531427>

109 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-temsilciler-meclisinin-basbakani-basaga-diyalog-baslatma-cabalarini-kabul-ettigini-acikladi/2532533>

110 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dibeybe-nin-hukumeti-devretmek-icin-cumhurbaskanligi-adayligini-sart-kostugu-iddia-edildi/2533188>

• Tunus

Ukrayna-Rusya arasındaki savaş nedeniyle Tunus'ta tahıl kıtlığı sürmektedir. Sosyal medyada boş raflar ve tahıl ürünleri alabilmek için uzun sıralara giren insanların olduğu görüntüler paylaşılmaktadır. Ukrayna'nın arpa ve çavdar dâhil olmak üzere tahıl ürünlerinin ihracatını yasaklamasının ardından uzmanlar bu durumunun etkilerinin Tunus'da 3-4 ay süreceğini öngörmektedir. Ben Arus şehrinde ise fırın sahipleri bir araya gelerek sübvansiyonlu ve sübvansiyonsuz un tedarik sorunlarını görüşmek üzere bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantı sonucunda eğer hükümet 17 Mart'a kadar bir tedbir almazsa vilayetteki bütün fırınları kapatacaklarını açıklamışlardır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet, Cenveredeki 29. İnsan Hakları Konseyinde Tunus'ta meclisin kapatılmasının ve devlet kurumlarının erozyona uğratılması konusundaki endişelerini dile getirmiştir. Bachelet ayrıca Cumhurbaşkanı Kays Said'in geçen ay Yüksek Yargı Konseyini feshetme kararını almasının hukukun üstünlüğünü, güçler ayrılığını ve yargı bağımsızlığını ciddi şekilde zedelediğini dile getirmiştir. Bachelet, Cumhurbaşkanı Said'in sivil toplum örgütlerinin yabancı fonları erişimini engelleyen son kararını da derin endişeyle karşıladıklarını ve bu sürecin takipçisi olacaklarını söylemiştir.

2019 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Kays Said'in rakibi olarak yarışan ve mecliste 27 milletvekili bulduran Tunus'un Kalbi Partisi'nin lideri olan Nabil Karoui'nin sahibi olduğu Nessma TV'ye geçici lisans verilmesine karar verilmiştir. Tunus Bağımsız Görsel-İşitsel İletişim Yüksek Otoritesi yaptığı açıklamada Nessma TV'ye geçisi yayın lisansı verecek anlaşmanın imzalanacağını duyurmuştur. Geçtiğimiz sene 27 Ekim'de, kanal lisanssız yayın yaptığı gerekçesi ile kapatılmıştı. Kanalın kapatılmadan önce de senelerdir lisanssız yayın yaptığı ve herhangi bir yaptırımla karşılaşmadığı aktarılmıştı.

• Cezayir

Cezayir resmî radyo kanalı, Faslı hackerları Cezayir Adalet Bakanlığının Twitter hesabını hackleyip anti-Ukrayna paylaşımları yaptığını ileri sürmüştür. Kanal, Cezayir Adalet Bakanlığı Twitter hesabından yapılan paylaşımların Cezayir'in konuya yaklaşımı ile ilgili olmadığını dile getirmiştir. Yapılan paylaşımlarda Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski hakkında Nazizm ve kendi insanlarını öldürme gibi ifadeler yer almaktaydı.¹¹¹

Cezayir devlet haber ajansı ülkenin makarna, irmik, bitki yağı ve tahıl ürünlerinin ihracatını yasaklayan kararını açıklamıştır. Açıklamada ayrıca dondurulmuş et ürünlerinin ihracatının da yasakladığı vurgulanmıştır.¹¹²

¹¹¹ <https://www.middleeastmonitor.com/20220312-algeria-accuses-morocco-hackers-of-hacking-justice-ministry-twitter-account/>

¹¹² <https://english.aawsat.com/home/article/3529311/algeria-bans-exporting-foodstuffs>

• Fas

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Wendy Sherman, Fas'a bir ziyaret gerçekleştirmiş ve burada Fas Dışişleri Bakan Yardımcısı Nasır Bourita ile bir araya gelmiştir. Görüşmede ikili bölgesel barış, refah ve güvenlik gibi ortak çıkarların olduğu konularda iş birliğine devam edeceklerini belirtmişlerdir. Wendy ayrıca Fas'ın Batı Sahra'ya yönelik "özerklik" planının kayda değer, gerçekçi ve bölge halkının isteklerini karşılayabilecek bir karar olduğunu ifade etmiştir.¹¹³ Bourita ise Washington'ın Batı Sahra ve özerklik planı üzerindeki açık ve değişmez duruşunu vurgulamıştır.¹¹⁴

Avrupa Birliği Dış Politikalar Şefi Joseph Borrell, Avrupa Parlamentosu için kaleme aldığı bildiride hiçbir Avrupa Birliği ülkesinin Sahra Arap Demokratik Cumhuriyeti'ni tanımadığını belirtmiştir. Borrell ayrıca Polisario Cephesi'nin, Avrupa Birliği ve Afrika Birliği Zirvesi'ne katılmasının Avrupa Birliği'nin pozisyonunda bir değişiklik yaratmadığını belirtmiştir. Borrell, AB'nin BM Batı Sahra Özel Temsilcisi Staffan de Mistura'nın Batı Sahra meselesine gerçekçi, kalıcı, pratik ve karşılıklı kabul edilebilir bir çözüm bulma çabalarını desteklediklerini belirtmiştir.¹¹⁵

113 <https://www.middleeastmonitor.com/20220309-us-praises-morocco-autonomy-plan-for-western-sahara/>

114 <https://www.france24.com/en/live-news/20220308-us-stresses-support-for-morocco-over-w-sahara>

115 <https://www.middleeastmonitor.com/20220308-eu-does-not-recognise-sahrawi-republic/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(7-13 MART 2022)

• İnan, Ukrayna Krizinin Rehinesi Oldu

Ukrayna krizinin, İnan nükleer anlaşmasının restorasyonu üzerindeki beklenmedik etkileri Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Komersant” gazetesinin 9 Mart sayısında yayımlanan [“İnan, Ukrayna Krizinin Rehinesi Oldu”](#) başlıklı yazıda söz konusu haber, “Rusya, Batı’ya nükleer anlaşma imzalama şartı sundu” ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıya göre Moskova, Washington’dan Tahran ile gelecekteki iş birliğinin yaptırımlara tabi tutulmayacağına dair garanti istedi. ABD, bu iki konunun hiçbir şekilde kesişmediğini garanti etmesine rağmen Rusya bu sözlere inanmaya meyilli değil ve tek başına ısrar etmektedir. Nitekim Moskova’nın pozisyonu, kendilerini birdenbire Rusya ile Batı arasındaki bir anlaşmazlığın merkezinde bulan İnan yetkililerini şaşırttı. Makalenin yazarı Ortadoğu uzmanı Marianna Belenkaya, şu ana kadar Rusya’nın İnan ile ABD arasında bir uzlaşma bulmak için mümkün olan her şeyi yaptığını hatırlattı: “Batı basınında Rus diplomasisi ve kişisel olarak Mikhail Ulyanov’un, Viyana’daki müzakereleri defalarca kurtardığı ve uzlaşmacı bir çözüm çerçevesi önerdiği ifade edilmiştir ancak bu çabalar artık söz konusudur.”

Yazıda İnan Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan’ın bildirisinden de alıntı verilmiştir. Uzmanı göre İnanlı bakan, “Kırmızı çizgilerimize sıkı sıkıya bağlı kalarak hiçbir dış faktörün ulusal çıkarlarımızı etkilemesine izin vermeyeceğiz” ifadelerini kullansa da Sergey Lavrov ile yaptığı telefon görüşmesiyle yumuşadı. Emir Abdullahiyan, İnan’ın Rusya dâhil hiçbir ülkeyle iş birliğinin yaptırım durumundan etkilenmemesi gerektiğini belirterek gerek savaşta gerekse yaptırım uygulanmasına karşı olduğunu vurguladı. Bu arada, İnan’ın Viyana görüşmelerindeki temsilcisi Ali Bakiri, nükleer anlaşmayla ilgili istişareler için Tahran’a döndü. Uzmanı göre, konuyla ilgili Avrupa bile durumdan derin endişe duyarken ABD sakinliğini koruyor: “Ancak Moskova tek başına ısrar ediyor. Rusya Dışişleri Bakanlığının internet sitesinde Sergey Lavrov ile Emir Abdullahiyan arasındaki görüşmenin ardından yayımlanan bir mesajda, “Kapsamlı Ortak Eylem Planı’nın yeniden canlandırılması, katılımcılarının, hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm alanlarda iş birliğinin geliştirilmesi konusunda eşit haklara sahip olmaları sağlanmalıdır” ifadeleri kullanılmıştır.

• Basra Körfezi, ABD’den Uzaklaşıyor

Biden yönetiminin, Ukrayna çevresindeki durum nedeniyle Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) yetkilileri tarafından boykotla karşı karşıya kalması Rusya basınında geniş yer buldu. “News.RU” haber sitesinde yayımlanan [“Basra Körfezi, ABD’den Uzaklaşıyor”](#) başlıklı değerlendirme yazısında, “BAE ve Suudi Arabistan neden Biden’ın Ukrayna çağrıla-

rını boykot etti” sorusu sorulmuştur. Yazıya göre Biden, enerji piyasasındaki krizi görüşmek üzere Arap devletlerinin liderleriyle birkaç kez telefonla iletişime geçmeye çalışsa da aramaları görmezden gelindi: “Bazı haberlere göre Biden’ın, Arap iktidarını Rus petrolünü küresel bağlamda ‘değiştirmeye’ ikna etmek için Riyad’ı ziyaret etmeye hazırlandığı göz önünde bulundurulduğunda böyle bir dönüş özellikle önemlidir.” Washington’ın Veliht Prens ile temas kurma girişimleri hakkında yorumda bulunan Wall Street dergisine göre, söz konusu telefon görüşmesiyle ilgili her ne kadar beklentiler olsa da gerçekleşmedi: “Öyle ki görüşmeler, küresel piyasalarda Rus petrolünün ‘ikame edilmesi’ üzerinde anlaşmaya varma amaçlı bir ABD planının parçasıydı. Suudi Arabistan ve Emirlikler, üretimi milyonlarca varil artırması beklenen birkaç büyük ham madde üreticisi arasında yer alıyor. ABD beklentilerine göre kapasiteleri, Amerika’daki benzin fiyatlarının en yüksek seviyede olduğu bir zamanda enerji piyasasını nispeten istikrara kavuşturmaya yetecek.” Yazıda, Biden’ın cumhurbaşkanlığının ilk yılında Suudi Arabistan ve Basra Körfezi’ndeki diğer ülkelerin sorunlarının yavaş yavaş ABD dış politikasının gündemine taşınmaya başladığına dikkat çekilmiştir: “Beyaz Saray, Yemen arenasındaki silahlı çatışmadaki şüpheli rolüyle bağlantılı olarak Riyad ile ilişkilerinde hemen hemen ‘yeniden ayarlandığını’ duyurdu. Bu konumu nedeniyle Arap monarşisi savunma açısından bir krizle karşı karşıya kaldı. Suudi yetkililer, özellikle Yemen’deki Husi isyancıların devam eden saldırılarına karşı daha dikkatli olmaları gerektiğini ABD müttefikine defalarca ima etmesine rağmen bu talepler çoğunlukla göz ardı edildi. BAE’ye gelince, bu yıl Abu Dabi’nin altyapısının Yemen’den benzeri görülmemiş saldırılara maruz kalmasıyla aynı durumla karşı karşıya kaldı ve resmî olmayan kanallardan ABD’ye bir hoşnutsuzluk sinyali iletmeyi başardı.” Yazıya göre söz konusu entrika, Biden’ın Suudi yönündeki politikasını yumuşatmaya hazır olmasına dayanıyor: “Ancak ABD’nin tutumunun yumuşaması, Biden’ın diğer parti üyeleriyle iletişimde acı verici etkilere yol açabilir.”

• İran, ABD Seçkinlerine Suikast Girişimleri Hazırlamakla Suçlandı

Rusya basınının önemli gündem maddelerinden biri Washington istihbarat teşkilatlarının İran’ı ABD’de terör hücreleri oluşturmakla suçlaması oldu. “Nezavismaya” gazetesinin 10 Mart sayısında yayımlanan [“İran, ABD Seçkinlerine Suikast Girişimleri Hazırlamakla Suçlandı”](#) başlıklı yazıda söz konusu haber, “ABD istihbarat teşkilatları Tahran’ı iç güvenliğe tehdit olarak görüyor” ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıya göre, ilgili sonuçlar, Ulusal İstihbarat Direktörlüğü tarafından yayımlanan yıllık raporda yer almaktadır ve bu, geçtiğimiz günlerde İslam Cumhuriyeti’nin iktidar aygıtına karşı yapılan ilk suçlama değildir. Makalenin yazarı uluslararası yorumcu İgor Subotin’e göre, daha önce Lübnan Hizbullah grubunun İran makamlarının emirlerine göre hareket ederek ABD’deki hücreleri örgütlemeye çalıştığına dair şüpheler ortaya çıkmıştır: “Hizbullah ajanlarından birinin -Ali Kurani’nin- 2017’de tutuklanması, kolluk kuvvetlerinin bu sonuçlara ulaşmasına sebep oldu. ABD yargı makamlarına göre, tutuklunun eylemleri, saldırılara hazırlık aşamalarından biriydi. Üstelik Kurani, Federal Soruşturma Bürosu görevlileriyle yaptığı bir röportajda yurt dışında Hizbullah faaliyetleri-

ne katıldığını ifade etti. Kurani'nin görevi, Hizbullahın gelecekteki saldırıları için potansiyel ABD hedefleri hakkında istihbarat toplamaktır. Ayrıca, kolluk kuvvetleri Ortadoğu'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne giren göçmenler arasında suikast girişimlerinin potansiyel faillerini buldu." Uzman, Ulusal İstihbarat Direktörlüğü tarafından yayımlanan yıllık raporun amacını şu şekilde yorumladı: "İran ve uluslararası arabulucuların nükleer bir anlaşmaya her zamankinden daha yakın olduğu şu anda raporların gelmesi, Washington'daki bazı eski ve mevcut yetkililerin olası bir anlaşmayı ne pahasına olursa olsun önleme arzusunun göstergesidir. Ayrıca İran'ın müzakerelerdeki koşullarından biri de Devrim Muhafızları'nın ABD terör örgütleri listesinden kaldırılması olsa da bu konu Washington'da kabul edilemez olarak değerlendirilmektedir."

• İsrail ve Türkiye Stratejik Ortaklıklarını Hatırladı

Tarihçi ve doğu bilimci Stanislav Tarasov, REGNUM haber ajansında yayımladığı bir analizde Türkiye-İsrail ilişkilerinde ortaya çıkan yeni gelişmeleri ele almıştır. "İsrail ve Türkiye Stratejik Ortaklıklarını Hatırlattı" başlıklı yazıda 9-10 Mart tarihinde İsrail Cumhurbaşkanı Herzog tarafından Türkiye'ye gerçekleştirilen ziyaretin sonuçlarının iki ülkenin ilişkilerine sağladığı etkileri incelemiştir. Uzmana göre bu, İsraili cumhurbaşkanının 2007'den bu yana Türkiye'ye ilk ziyaretidir ve Erdoğan, söz konusu ziyareti, "iki ülke ilişkilerinde dönüm noktası olacak tarihi bir olay" şeklinde yorumlarken; Herzog, İsrail-Türkiye ilişkilerindeki uzun krizi "kuraklık dönemi" olarak nitelendirdi ve iş birliğine hazır olma ümidini dile getirdi. Yazıya göre, "Herzog'un Ankara ziyareti Türkiye-İsrail ilişkilerini normale döndürmek için bu sürecin doruk noktasıdır ve Ortadoğu'da jeopolitik bir dönüşümün zamanında gelmesi tesadüf değildir. Şu anda Türkiye, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan dâhil olmak üzere diğer bölgesel güçlerle bağlarını yeniden kurmaya çalışıyor. Analist, Türkiye'nin İsrail ile yakınlaşmasının diğer nedenlerine de dikkat çekerken bu konuda uzmanların enerji sorunlarına işaret ettiğini vurguladı: "Ankara, Rusya ve İran'dan enerji ithalatına bağımlıdır ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır. BAE ile Türkiye arasındaki daha yakın ilişkiler, Türkiye'nin İsrail'e yönelmesinde ek bir faktör rolü oynayabilir. BAE ise Ankara'nın Körfez şeyhleri ile İsrail arasında bir ortaklık sağlayan İbrahim Anlaşmalarını şiddetle eleştirmekten kaçınmasını istiyor." Ayrıca Tarasov, İsrail'in Türkiye'den taleplerine de değindi: "Hamas'a karşı tutumunu değiştirmesi ve Libya Ulusal Birlik Hükûmeti ile Kasım 2019 mutabakat muhtırasını iptal etmesini." Uzmana göre, bu talepler Türkiye tarafından yerine getirilmediği sürece Doğu Akdeniz Boru Hattı boru hattının inşası ve İsrail veya Mısır'dan Avrupa'ya bir elektrik kablosunun döşenmesi engelleniyor. Dolayısıyla Türkiye ile İsrail arasında düşünülen tüm hususlar gerçekleşmeye başlarsa iki ülke önemli bölgesel güçler statüsünde birlikte hareket etmeye başlayacaklardır." Yazıya göre Herzog, Erdoğan ile görüşme ve müzakereleri "iki devlet ve halklar arasında dostane ilişkiler için yeni bir temel atma ve Türkiye ile İsrail için yararlı bağlar kurma açısından önemli bir an" olarak nitelendirdi: "Ancak temelin atılmasından yeni bir iş birliğinin kurulmasına değin çok zaman ve değişikliğin ortaya çıkacağı da muhtemeldir."

• Rusya, Suriye üzerinden Ortadoğu'ya Geçen Gönüllüleri Özel Harekât Bölgesine Gönderecek

Siyasi analist Anatoly Nikiforov, Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu'nun, Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleriyle yaptığı toplantıda Ortadoğu'da 16.000'den fazla gönüllünün Rus Silahlı Kuvvetlerinin Ukrayna'daki askerî özel operasyonuna katılmaya hazır oldukları bildirisini "Realtribune.ru" haber sitesine değerlendirdi. "[Rusya, Suriye üzerinden Ortadoğu'ya Geçen Gönüllüleri Özel Harekât Bölgesine Gönderecek](#)" başlıklı yazıda uzman, Rusya'nın konumunu şu şekilde ifade etti: "Moskova, kolektif Batı'nın düşmanca eylemlerine yanıt vermeye başlıyor. Söz konusu gönüllülere gelince onlar, ABD'nin Suriye halkıyla savaşmak için yetiştirdiği teröristleri boğarak Rus halkının barışı bulmasına ve devletlerini kaybetmemesine yardımcı olanlardan oluşuyor. Bu eylem etkili olacaktır. Çünkü Batı, Ukrayna'da, işkence ve cinayetler yapmakla öldürmekle militanlarını, kadın, yaşlı ve çocuklardan oluşan canlı kalkanlarla koruyarak bir terör savaşı başlattı." Ayrıca uzman, Batı'nın dünyanın her yerinden Ukrayna topraklarına, amaçları para karşılığında cinayet işlemek olan çeşitli savaşların eski katılımcılarını çektiğini ifade etti: "Söz konusu eski savaş katılımcıları sıradan katillerdir. Ortadoğudan gelen gönüllülerin tüm bu uluslararası gangsterlere, teröristlere, sevdiklerinin intikamını almak için "söyleyecekleri" vardır. Ayrıca, çok sayıda ele geçirilen silahın Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti topraklarına aktarılması önerisi de bulunmaktadır." Anatoly Nikiforov, tüm bu girişimlerin Ukrayna'daki faşist rejime karşı mücadelede iyi bir yardımcı olacağını Putin tarafından da kabul edildiğini ifadelerine ekledi.

• İran Nükleer Anlaşması Moskova İçin Neden Tehlikeli

11 ay süren müzakerelerin ardından İran nükleer anlaşmasının tehlikede olmasıyla ilgili haber Rusya basınında yer buldu. "Gazeta.RU" sitesinde yayımlanan "[İran Nükleer Anlaşması Moskova İçin Neden Tehlikeli](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre, tehlikenin nedeni Rusya'nın Ukrayna'ya düzenlediği özel operasyon ve Moskova'ya uygulanan yaptırımlardır. Yazıda görüşlerine başvuru Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü veya IMEMO, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Kıdemli araştırmacı Nikolay Surikov'a göre, nükleer anlaşmanın yeniden canlanması durumunda Rusya, büyük ihtimalle İran ile çalışmaya başlayacaktır: "Ukrayna'daki durum nedeniyle Rusya'ya yeni yaptırımlar uygulandığı için bu anlaşmada kaybeden taraf Moskova olmaya devam ediyor. Moskova, anlaşmanın gerçekleşmesi için tüm çabalarına rağmen karşılığında hiçbir şey almıyor. Nitekim Batılı şirketlerin İran pazarına ayrıcalıklı erişimleri Rusya için bu hiçbir anlam ifade etmiyor." Rusya olmadan anlaşmayı canlandırmanın mümkün olup olmadığına gelince Surikov, "Moskova nükleer anlaşmanın yapılmasında önemli teknik rol oynamaktadır. Bu nedenle söz konusu anlaşmanın Rusyasız yapılması zordur" dedi. Uzmanına göre, Rusya'nın işlevleri Batı'ya devredilirse İran'ın bu durumda Batılı ortaklara güvenip güvenmeyeceği söz konusudur: "Muhtemelen şimdi Rusya'yı dışlamaya çalışacaklar ancak soru kimin daha fazla argümanı olacağına bağlıdır. Rusya anlaşmayı şu anki hâliyle imzalarsa bundan hiçbir fayda kazanmayacak."

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Bilimler Akademisi Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri Araştırma Merkezi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Kıdemli Araştırma Görevlisi Vladimir Sajin'e göre, anlaşmanın mevcut hâliyle sonuçlandırılması, İran'ın dünya pazarına petrol arzının hacminin önemli ölçüde artırmasına yol açacak: "Tahran, Rus tedarikini reddederse Avrupa'nın eksik hacimlerini telafi edebilecek. İslam Cumhuriyeti'nin ABD için de petrol eksikliğini telafi etmesi muhtemeldir. Bu nedenle Rusya'nın Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na belirli bir maddeyi dâhil etmesi gerekiyor." Ayrıca analist, bugün zor bir ekonomik durumda olan İran'ın, Moskova tarafından yönlendirilmeyeceği görüşünü savundu: "İř iştir. Nitekim Tahran'ın Rusya'ya karşı hayır işleriyle meşgul olmasını beklemeye değmez. ABD'nin bu anlaşmaya şimdi ihtiyacı var, bu yüzden muhtemelen önümüzdeki haftalarda ve hatta günlerde gerçekleşebilir. Ve Rusya'nın bu anlaşmayı engellemek için yapabileceği hiçbir şey yoktur."

KAYNAKÇA

1. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-genel-sekreterinden-11-yili-geride-birakan-suriye-savasi-icin-siyasi-cozum-cagrisi/2531330>
2. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/new-round-of-talks-on-constitution-for-syria-to-begin-on-march-21-in-geneva/2531737>
3. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/wsj-rusya-ukrayna-icin-sehir-savaslarinda-tecrubeli-suriyeli-yabanci-savascilar-topluyor/2526012>
4. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529016/abd-disissleri-bakanligi-sözcüsü-şarkul-avsat'-konuştu-esed-rejimine-uygulanan>
5. <https://syrianobserver.com/news/74072/algeria-to-host-arab-league-summit-in-november-syria-return-uncertain.html>
6. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3515861/suriye'de-bir-otobüse-saldırı-düzenlendi-15-asker-öldü-18-asker-yaralandı>
7. <https://syrianobserver.com/news/74040/ambassador-haddad-warns-against-turning-ukraine-into-european-idleb.html>
8. <https://www.timesofisrael.com/iran-vows-revenge-for-2-irgc-operatives-killed-in-syria-strike-attributed-to-israel/>
9. <https://syrianobserver.com/news/74045/meslet-russia-seeks-to-involve-syrians-in-unjust-war-against-ukraine.html>
10. <https://www.al-monitor.com/originals/2022/03/biden-administration-announce-sanctions-waivers-syrian-kurds-sunni-opposition>
11. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyeye-girmeye-calisan-pyd-pkkli-terorist-suriye-sinirinda-yakalandi/2535600>
12. <https://www.syriaahr.com/en/242887/>
13. <https://syrianobserver.com/news/73978/unknown-individuals-target-government-forces-in-daraa.html>
14. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/deas-kureysin-in-oldurulduğunu-kabul-etti/2531021>
15. <https://www.egypttoday.com/Article/1/113638/Egypt-Jordan-Iraq%E2%80%99s-FMs-hold-tripartite-meeting-to-discuss-international>
16. <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iran-Saudi-talks-to-be-resumed-this-week-in-Baghdad>
17. <https://ina.iq/eng/18092-al-sadr-discusses-with-al-halbousi-barzani-al-maliki-and-al-khanjar-the-current-iraqi-situation.html>
18. <https://www.basnews.com/tr/babat/744722>
19. <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Exclusive-The-Coordination-Framework-support-Jaafar-Al-Sadr-for-the-Prime-Minister-position>
20. <https://www.basnews.com/tr/babat/744986>
21. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202214>
22. <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iran-s-IRGC-claims-responsibility-for-Erbil-s-missile-attack>
23. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sadr-erbil-saldirisini-yetkililerle-gorusmek-icin-ozel-operasyon-odasi-kurdu/2533790>

24. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529026/mukteda-sadr-iran'in-bm'ye-sikayet-edilmesi-ve-iran'in-bagdat-buyukelcisi'ne>
25. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529146/suudi-arabistan-erbil'e-yonelik-fuze-saldirisini-siddetle-kinadi>
26. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3529086/arap-dunyasindan-erbile-yonelik-fuze-saldirilarina-kinama>
27. <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320224>
28. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202218>
29. <http://krdnews.info/erbile-fuze-saldirilari-turkiye-disislerinden-aciklama>
30. <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320223>
31. <https://www.basnews.com/tr/babat/744850>
32. <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraq-oil-minister-opecs-barkindo-say-opec-keen-balance-oil-market-2022-03-10/>
33. <https://gulfnews.com/business/energy/oil-plunges-as-much-as-17-as-uae-iraq-set-to-boost-output-1.1646852496584>
34. <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2022/03/10/ukraine-war-sparks-food-price-surge-in-iraq-causing-public-anger/>
35. <https://www.artnews.com/art-news/news/iraqs-national-museum-opens-after-three-year-hiatus-1234621345/>
36. <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2022/03/10/1083916026/why-baghdad-will-be-one-of-the-cities-hardest-hit-by-global-warming>
37. <https://www.azernews.az/nation/190493.html>
38. <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/130320226>
39. <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1203202214>
40. <https://www.awene.com/detail?article=68866>
41. <https://presidency.gov.krd/president-nechirvan-barzani-meets-qatari-foreign-minister/>
42. <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1203202225>
43. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1303202214>
44. <https://www.kurdistan24.net/tr/story/76375-Irak-Disishleri-Bakanligi:-Erbil-saldirisini-acik-bir-egemenlik-ihlaldir>
45. <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1303202222>
46. <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/13032022>
47. https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9846
48. <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0603202217>
49. <https://www.awene.com/detail?article=67825>
50. <https://esta.krd/138373/>
51. <https://www.pukmedia.com/KS/Details/185580>
52. https://www.tebaajansi.com/irak/bakan-maruf-ile-itc-baskani-turan-gorustu-h292209.html?fbclid=IwAR2KPOtRj6L2OzqlGTSBfQVC-i_2ErC6B5Flv6k84lf15KaJjRBjct5g8o

53. <https://almasalah.com/ar/news/223288/الحوكمة-المقبلة-الحكومة-تشكيل>
54. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=492083862485261&set=pcb.492084139151900>
55. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-turkmen-cephesi-baskani-turan-rusya-ukrayna-savasi-irakta-hukümetin-kurulmasini-hizlandirabilir/2532486#>
56. <https://shafaq.com/ar/مجتمع/الحكومة-المحلية-كركوك-ال-قل-تجهيز-ابالكهرباء-على-مستوى-العراق>
57. <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1501962932346888194/photo/1>
58. <https://twitter.com/hasanturank/status/1501144448352272385/photo/1>
59. <https://www.alsumaria.tv/news/أمن/413715/برئاسة-الشمري-وفد-أمني-رفيع-يصل-طوز-خورماتو>
60. <https://www.alrabiaa.tv/article/10454/10454-اطراف-قرية-بشير-في-اطراف-الحدود-الشعبية-في-اطراف-قرية-بشير>
61. <https://www.facebook.com/photo?fbid=307433538151808&set=pcb.307433568151805>
62. <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=302042>
63. <https://earthiq.news/archives/43410>
64. <https://www.tebaajansi.com/m/irak/bakan-maruftan-saldiri-aciklamasi-h292396.html>
65. <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=302164>
66. <https://www.sotaliraq.com/2022/03/07/محافظة-كركوك-تعيد-نسبة-الدوام-الى-100-بندو>
67. <http://www.turkmenlitvhaber.net/turkmeneli/item/24011-kerkuk-te-3-5-yil-once-hizmete-acilan-havaalanindan-ucus-yapilmamasi-protesto-edildi.html>
68. <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-gami-announces-22-defense-agreements-valued-8-bln-riyals-spa-2022-03-07/>
69. <https://www.reuters.com/world/saudi-arabia-signs-800-mln-defence-deal-with-south-koreas-hanwha-2022-03-08/>
70. <https://www.spa.gov.sa/viewstory.php?lang=en&newsid=2337052>
71. <https://www.dohanews.co/saudi-arabias-deputy-defence-minister-in-qatar-as-bilateral-ties-strengthen/>
72. <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-calls-saudi-arabia-lift-travel-bans-released-women-activists-2022-03-08/>
73. <https://www.reuters.com/world/middle-east/uae-austria-sign-mou-hydrogen-production-technology-wam-2022-03-07/>
74. <https://www.wam.ae/en/details/1395303027968>
75. <https://www.wam.ae/en/details/1395303028198>
76. <https://www.dohanews.co/qatar-hosts-face-to-face-meeting-between-taliban-and-us-during-antalya-forum/>
77. <https://www.reuters.com/world/middle-east/qatars-foreign-minister-calls-all-parties-exercise-restraint-over-ukraine-2022-03-13/>
78. <https://www.dohanews.co/qatars-amir-and-ukraines-president-discuss-invasion/>
79. <https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-designates-qatar-major-non-nato-ally-us-2022-03-10/>
80. <https://www.dohanews.co/austria-seeks-to-strengthen-energy-cooperation-with-qatar-during-russian-invasion-of-ukraine/>

81. <https://www.dohanews.co/germany-discusses-energy-cooperation-with-qatar/>
82. <https://www.dohanews.co/qatar-hosts-face-to-face-meeting-between-taliban-and-us-during-antalya-forum/>
83. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028838&Language=en>
84. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028985&Language=en>
85. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3028963&Language=en>
86. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3030166&Language=en>
87. <https://timesofoman.com/article/114041-oman-sri-lanka-business-forum-explores-commercial-investment-opportunities>
88. <https://timesofoman.com/article/114089-sri-lankan-prime-minister-meets-omani-business-delegation>
89. <https://timesofoman.com/article/114076-mou-to-battle-money-laundering-terror-financing-signed>
90. <https://www.bna.bh/en/HMKingmeetsHHAbuDhabiCrownPrince.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDnDrH1EZ4Bty3eGlcgjyrdk%3d>
91. <https://www.bna.bh/en/HMtheKingmeetsHHShaikhMohammedbinRashidAlMaktoum.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDiP94tEJbxCSG0QFzZOC1wg%3d>
92. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinisterattends2ndAntalyaDiplomacyForum.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDoGk5jolZHACCMJfc6G2JTl%3d>
93. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithCentralAfricanRepubliccounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDnObWNaHRXoiqY9uOBynX5E%3d>
94. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithDeputyPrimeMinisterMinisterofForeignAffairsofRepublicofKosovo.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDt5PVGSSL0138bKf%2f5MG%2f2l%3d>
95. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsUAEMinisterofEconomy.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDjT003qrFL29jncMgVXs0iA%3d>
96. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithLebanesecounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDL1KSKc8vgM%2ftytybyZ%2bdtVI%3d>
97. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsLiberiancounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDmP6SCnUAUzPNQhAm8lxhhE%3d>
98. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsNepalesecounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDifYn5aEpvXSvZz7MqVLNuA%3d>
99. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsTurkishcounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDn1u8pQgke2igKKSQIUK8YA%3d>
100. <https://www.reuters.com/world/middle-east/attack-refinery-riyadh-did-not-affect-petroleum-supplies-spa-2022-03-10/>
101. <https://yeniyeemen.net/tr/p-223436>
102. <https://yeniyeemen.net/tr/p-223340>
103. <https://yeniyeemen.net/tr/p-223422>
104. <https://www.al-monitor.com/originals/2022/03/egypt-seeks-middle-ground-between-us-russia-ukraine-fighting-rages>

105. <https://www.middleeastmonitor.com/20220309-ukraine-asks-egypt-for-weapons-humanitarian-and-medical-aid/>
106. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/misir-5-gida-urununun-ihracatini-gecici-olarak-durdurma-karari-aldi/2530881>
107. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-den-libya-daki-taraflara-sukunet-cagrisi/2530902>
108. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-basaga-hukumeti-gorevi-baskent-trablus-ta-devralma-hazirligi-yapiyor/2531427>
109. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-temsilciler-meclisinin-basbakani-basaga-diyalog-baslatma-cabalarini-kabul-ettigini-acikladi/2532533>
110. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dibeybe-nin-hukumeti-devretmek-icin-cumhurbaskanligi-adayligini-sart-kostugu-iddia-edildi/2533188>
111. <https://www.middleeastmonitor.com/20220312-algeria-accuses-morocco-hackers-of-hacking-justice-ministry-twitter-account/>
112. <https://english.aawsat.com/home/article/3529311/algeria-bans-exporting-foodstuffs>
113. <https://www.middleeastmonitor.com/20220309-us-praises-morocco-autonomy-plan-for-western-sahara/>
114. <https://www.france24.com/en/live-news/20220308-us-stresses-support-for-morocco-over-w-sahara>
115. <https://www.middleeastmonitor.com/20220308-eu-does-not-recognise-sahrawi-republic/>